

קריאות חג הפסח עה
דקדוקי קריאה והדרכה לקורא בקריאות חג הפסח החל ממגילת שיר השירים

שיר השירים

אין לעשות ניגון של סיום הספר בסוף כל פרק, לחלוקה הנוצרית לפרקים בתנ"ך אין כל משמעות לגבי קריאתנו.

א ב כִּי-טוֹבִים דְּדִיךְ מִיָּין: הטיפחא במילה דְּדִיךְ

א ד מְשַׁכְנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה: הנו"ן דגושה מדין אתי מרחיק (=בא מרחוק) אע"פ שהנו"ן אינה מוטעמת, טעם טפחא בתיבת מְשַׁכְנִי

א ז שְׁאֵהָבָה: מקרה נדיר של טעם ואחריו געיא והטעמה במקום העיקרי¹, מלרע. שְׁלֵמָה: שי"ן פתוחה, הטעם במ"ם מלרע. כְּעֵטִיָּה: הטי"ת בשווא נע

א ח בְּעֵקְבִי: הקו"ף רפויה ובשווא נח אין בה דגש לתפארת הקריאה כפי שיש במקומות דומים

א ט בִּרְכִבִּי: הבי"ת השניה רפויה. רְעִיתִי: העי"ן בשוא נח לא בחטף

א טז אף-עֲרֻשָּׁנוּ: שי"ן שמאלית

א יז רְחִיטָנוּ כתיב, קרי: רְהִיטָנוּ והרי"ש בפתח

ב ה הָיִין: הי"ד קמוצה בזקף

ב ז וְאִם-תִּעְוָרְרוּ: העי"ן במרכא² לא בגעיא. הרי"ש בשווא נע ואין לקרוא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים, כן הדבר גם בהמשך

ב י וְאֶמַר לִי: טעם נסוג אחר לאל"ף

ב יא הַסֵּתוּ: הסמ"ך בשוא נע עקב הדגש, בעיקר צריכים להיזהר הקוראים תי"ו רפויה כסמ"ך. הֶלֶךְ לוֹ: אין טעם נסוג אחר

ב יג נִתְּנוּ רִיחַ: טעם נסוג אחר לנו"ן הראשונה

ב טו אַחֲזוּ-לָנוּ: העמדה קלה באל"ף בגלל הגעיה שם. סְמָדָר: הדלי"ת פתוחה, הקורא בקמץ משתבש

ב יז וְנִסּוּ: הטעם בנר"ן, לא בסמ"ך. עַל-הָרִי בְּתָר: הטעם נסוג לה"א

ג א אֵת שְׁאֵהָבָה נִפְשִׁי: יש לשים לב כי הטעמים במילים האלה מתחלפים

ג ב וְאַסֹּבְבָה: הוי"ו בפתח לא בקמץ, בי"ת ראשונה בשווא ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים וכן הדבר גם בהמשך. אֲבִקְשָׁה: הקו"ף ללא דגש ועל כן היא בשוא נח

ג ד עַד-שֶׁהֵבִיאתִיו: הטעמה משנית בשי"ן והאל"ף כלל אינה נשמעת

ג ה וְאִם-תִּעְוָרְרוּ: כאן העי"ן ללא ספק במרכא, כך הוא בכתר ארם צובא ובכתבי היד

¹ מועתק מכא"צ.

² כך נראה לקרוא בכא"צ וכך ברור בכ"י לניגוד וששון. ועיין בקובץ סז, ובמצוין על ג ה

ג ו כְּתִימָרוֹת: המ"ם בשווא נע ולא בחטף

ג ז שְׁלֹשְׁלֻמָה: מילה אחת, למ"ד דגושה בחירק

ג ח אַחְזִי חֶרֶב: טעם נסוג אחור לחי"ת (בתיבה הראשונה)

ג ט עָשָׂה לוֹ: טעם נסוג אחור לעי"ן

ג י עָשָׂה כֶּסֶף: טעם נסוג אחור לעי"ן

ג יא צֶאֱנָה | וְרֵאֵנָה: הרי"ש בשוא נח, אע"פ שיש געיא בוי"ו לפניו. בַּעֲטָרָה: הבי"ת בקמץ

ד א שְׁעָרָךְ: שי"ן שמאלית והעי"ן בשוא נח

ד ב מִן-הֶרְחָצָה: הרי"ש בפתח והחי"ת בשוא נח

ד ג מִבְּעַד: הבי"ת פתוחה ומוטעמת³

ד ה תֹּאמְרֵי צִבְיָה: לא להחליף עם תֹּאמְרֵי צִבְיָה לקמן ז ד

ד ו אֶלְךָ לִי: הטעם נסוג לאל"ף ותנועת הלמ"ד נתקצרה לסגול

ד י מֶה-יָפוּ: במלרע

ד יא שְׁלֹמֹתֶיךָ: שי"ן שמאלית

יג-יד 'עַם פְּרִי מִגְדִּים' 'עַם כָּל-עֵצֵי לְבוֹנָה' 'עַם כָּל-רֵאשֵׁי בְשָׂמִים': טעם טפחא בתיבת 'עַם'

ד יד וְאַהֲלֹות: להקפיד על הניקוד הנכון: וי"ו בפתח, אל"ף בחטף-פתח, ה"א בקמץ

ד טו מַעֲיֵן: העי"ן בשווא נח ולא בפתח

ה ב שְׂרָאשִׁי: דגש חזק ברי"ש⁴. רִסְיִסִי לִילָה: טעם נסוג אחור לסמ"ך הראשונה

ה ג פִּשְׁטֹתִי: הטי"ת בשווא נח על אף הקושי. אֵיכָכָה: מלעיל⁵. אֵיכָכָה אֶטְנַפֶּם: יש להקפיד על הפרדת התיבות

ה יב עַל-אֶפְיָקֵי מַיִם: טעם נסוג אחור לפ"א. בְּחֶלֶב: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול להבדיל בין מיועד ללא מיועד שאז היה מנוקד בשווא

ה יג מֶרְקָחִים: יש להיזהר משיכול אותיות, אין לקרא 'מרחקים'

ה טו עֲמֹדֵי שֵׁשׁ: טעם נסוג אחור למ"ם

ה טז חֲכֹל מִמֶּתֶקִים המ"ם בשוא נח אע"פ שיש געיא במ"ם שלפניה, עם זאת הת"ו רפויה

ו ד כְּנִדְגָלוֹת לבטא מילה זו נכונה (דלי"ת לפני גימ"ל), יש להיזהר משיכול אותיות, דג-גד

ו ה הֶסְבִּי הבי"ת דגושה. שֶׁהֶם: הטעמה משנית בשי"ן

ו י הַנִּשְׁקָפָה: במלרע!

ו יא הַפְּרָחָה: ה"א השאלה מנוקדת בחטף פתח ולכן הפ"א אחריה רפה, הרי"ש בשווא נע

³ לא להחליף עם בְּעֵד הַחֲזֹן של אם סיסרא!

⁴ אחד המקומות הבודדים במקרא בהם ניתן למצוא דגש באות רי"ש

⁵ בניגוד למגילת אסתר ששם הטעם מלרע (גם כאן וגם שם שתי המילים באותו פסוק, ואין הן מופיעות עוד במקרא!)

ז ב אָמֶן: האל"ף בקמץ קטן

ז ג שְׁרָרָךְ: השי"ן בקמץ חטוף (קטן) הר"ש בשוא נח⁶

ז ה תִּאֲמִי צְבִיָּה: הת"ו בקמץ רחב (קמץ בהברה פתוחה) האל"ף בחטף קמץ הנקרא ברוב המקומות כחולם. לא להחליף עם תִּאֲמִי צְבִיָּה לעיל ד ה

ז ח לֹא־שָׁכְלוֹת: האל"ף פתוחה, הכ"ף בחולם

ז ט וְיִהְיוּ-נָא: הוא"ו בשווא. כָּאֲשַׁכְּלוֹת: כאן האל"ף סגולה והכ"ף בשווא נע להבדילו מהפסוק הקודם בחולם⁷

ז יד נִתְּנוּ-רֵיחַ: העמדה קלה בנו"ן בגלל הגעיה שם, והשוא בת"ו, נע

ח א אֲשַׁקֶּךָ: השי"ן בדגש ובקמץ רחב הקו"ף בשוא נע, מלשון נשיקה. יש להיזהר מהצורה הדומה בפסוק הבא אֲשַׁקֶּךָ, מלשון השקייה

ח ב אֲנַהֲגֶךָ: הה"א בקמץ רחב הגימ"ל בשוא נע. מִיָּיִן הֶרְקַח: לא מִיָּיִן

ח ג וְמֵה-תַּעֲרָרוּ: גם כאן העי"ן במרכא ולא בגעיא⁸, ריש ראשונה בשוא נע

ח ה חִבְּלֶתְךָ אֲמָךְ: הלמ"ד בפתח ומוטעמת (מלעיל), הת"ו אחריה בשווא נח. יִלְדָּתְךָ: הדל"ת פתוחה ומוטעמת (מלעיל), הת"ו אחריה בשווא נח

ח ו רִשְׁפָּיָה רִשְׁפִּי: פ"א ראשונה רפה והשנייה בדגש קל. שְׁלֵה־בְּתִיָּה: מילה אחת, הה"א הראשונה במרכא כטעם משנה, הה"א השנייה ללא מפיק

ח ז בְּאֶהְרָה: הבי"ת הראשונה בקמץ מראה על יידוע

ח ט טִירַת כֶּסֶף: טעם נסוג אחור לט"ת

ח י כְּמוֹצֵאת שָׁלוֹם: הצד"י בשוא נע והאל"ף בצירי: לא כְּמוֹצֵת

ח יא יָבֹא בְּפָרְיוֹ: הבית דגושה בגלל הפ"א הבאה אחריה⁹

ח יב לְנִטְרִים: הלמ"ד בשוא

ח יד וְדִמָּה-לָךְ: הדלית בשוא נע¹⁰

קריאת יום טוב ראשון של פסח שמות יב:

כא מִשְׁכּוֹ: למרות הגעיא במ"ם השי"ן בשוא נח¹¹

יב כב אֲשֶׁר-בִּסְף: כאן בסגול הסמ"ך פתוחה; אֲשֶׁר בִּסְף כאן באתנח הסמ"ך קמוצה

⁶ המציינים שוא נע משבשים שיבוש חמור!

⁷ בגלל צורת הנסמך.

⁸ כא"צ לא הגיע לידינו, אבל כך בששון ובלנינגרד. גם דומה לשני המקומות הקודמים במגילה ב ז; ג ה.

⁹ נשנן בזה את כלל אחד ממבטלי יה"א. כידוע אותיות בג"ד כפ"ת בראש המילה דגושות בדגש קל. אם המילה לפנייה מסתיימת בהברה פתוחה לרוב אחרי אותיות יה"א (אה"ר) הדגש נשמט. יש חריגים שבהם הדגש מתקיים בכל זאת. אחד החריגים מכונה "אותיות צבותות". כלומר כאשר האותיות ב"ת או כ"ף בשמשן כאותיות שימוש מנוקדות בשווא ואחריהן אותה [בְּבִיתְךָ, כָּלָל] ולעיתים גם אות מאותו מוצא כמו ב"ת ואחריה פ"א – הדגש נשאר.

הערה, תי"ו של עתיד נשארת ללא דגש גם כשהיא לפני תי"ו; ב"ת לפני מ"ם נשארת רפויה, וכן כ"ף לפני יו"ד וקו"ף.

¹⁰ המנחת שי מעיד על כ"י שבהם יש חטף פתח בדל"ת.

¹¹ ישנן דעות חלוקות בעניין זה, גם בקרב התימנים וגם הטוניסאים המסורת מורה על הנעת השווא. אבל הכרענו לפי מה שבידינו שלגעיית זו אין כוח להניע את השווא שאחריה.

יב כז בַּנְגָּפוֹ: הנו"ן בקמץ קטן, גימ"ל בשווא נח ופ"ה בדגש קל

יב לז מֶרְעַמְסָס: רי"ש פתוחה עי"ן בשוא

יב לט כִּי לֹא חָמֵץ: תיבות כִּי ו לֹא במונח, אין לקראתן כאילו הן מוקפות

לְהַתְמָהֶמָּה: כל אותיות הה"א מבוטאות ואינן נחות. הה"א האמצעית נקראת כמפיק בסוף מילה; הה"א האחרונה בפתח גנובה, כלומר אל"ף (אשכנזים), או יו"ד (עדות המזרח) פתוחה לפני ה"א מופקת: אֵה או יֵה

יב מא יִצְאָו: היר"ד במרכא לא בגעיא (המילה מוטעמת מלרע כמובן, באל"ף)

הפטרות ראשון של פסח יהושוע ה:

ב חֲרִבּוֹת: הרי"ש בשוא נח אע"פ שהחיל"ת בגעיא. וכן בפסוק הבא

ו לָתֵת לָנוּ: הטעם נסוג ללמ"ד והת"ו בסגול

ז לֹא-מָלוּ: הטעם במ"ם מלעיל

ט גִּלּוֹתִי: הטעם בלמ"ד מלעיל

יב וְלֹא-הָיָה עוֹד: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה

יד עָתָה בָּאתִי: אין טעם נסוג אחור

יום שני של פסח, יום ראשון של חוה"מ, יו"ט שני של גלויות ויקרא כב:

לג וְנִקְדַּשְׁתִּי הטעם בת"ו מלרע

כג ב דִּבְרָ: ארבע פעמים מופיעה התיבה 'דבר' לאורך קריאה זו: בפעמיים הראשונות מוטעם בגרשיים ובפעמיים האחרונות בתביר. מִקְרָאִי קֹדֶשׁ: הטעם לא נסוג, ולכן מקום הטעם ברי"ש. כן הדבר גם בהמשך הפרשה

כג ג תַּעֲשֶׂה: העמדה קלה בת"ו שלא יישמע כפתח

כג יז מְמוֹשְׁבֵיכֶם: טעם קדמא מעל הבי"ת, ככלל, תיבה זו תמיד תבוא בהטעמה משנית בהברה זו. תִּבְיָאוּ: דגש חזק באל"ף. שְׁתִּים: בחלק מהדפוסים מוטעם בטעם יתיב ובחלקם בפשטא

כג כב וּבְקִצְרָכֶם: הבי"ת בשווא נח למרות הגעיה בוי"ו. לְעֹנִי: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע

כג כז בְּעֵשׂוֹר: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע

כג ל וְהֶאֱבֹדְתִי הטעם בת"ו מלרע. העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף שלאחריה

כג לב שִׁבְתְּכֶם: הת"ו בשוא נע

כג לח שִׁבְתָּתָהּ' וּמִלְבָּד מִתְנַזְּתִיכֶם וּמִלְבָּד... וּמִלְבָּד כָּל-נִדְבְּתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ: כל הדגושות בתוך המילה בשוא נע

כג לט בְּאֶסְפָּכֶם: האל"ף בקמץ קטן

הפטרות יו"ט שני של פסח לבני ישראל אשר עדיין לא עלו ארצה ישראל, מלכים ב כג:

כדי להבין נכונה את דברי ההפטרה יש לקרוא את הפרק שלפניו על מציאת ספר התורה ועל

נבואת חולדה הנביאה.

ב כג ג וְאֶת־עֲדוֹתָיו: הדל"ת בשוא נע והו"ו נקראת בחולם (במבטא "ישראל": edevotav)

יום שלישי של פסח שמות יג:

קִדְשׁ-לִי: הדל"ת בסגול

ה לָתֵת לָךְ: טעם נסוג אחור ללמ"ד. וְעַבְדְּךָ מלרע!

ח וְהִגַּדְתָּ: מלרע

יד כִּי-יִשְׁאַלְךָ: האל"ף בקמץ רחב ולכן הלמ"ד בשוא נע

יום רביעי של פסח שמות כב:

כו וְשָׁמַעְתָּי: במלרע, הקורא במלעיל משנה משמעות¹²

כג א אֶל-תַּשֻּׁת: במלעיל

כג ג תִּהְדָּר: הה"א בשווא נח והדל"ת בדגש קל, אין לקרוא 'תִּדָּר'

כג ד אִיבָךְ: אל"ף בחולם, יו"ד בחירק קטן (חסר) וב"ת בשווא נח, יש לקרא: א – יב – ד

כג ח כִּי הִשְׁחֵד יַעֲזֹר פְּקָחִים וְיִסְלֹף דְּבָרֵי צַדִּיקִים: להיזהר מהפסוק המקביל

דברים טז יט כִּי הִשְׁחֵד יַעֲזֹר עֵינֵי חֲכָמִים וְיִסְלֹף דְּבָרֵי צַדִּיקִים

כג טו כִּי-בֹו יֵצֵאת מִמִּצְרַיִם: הטפחא בתיבה כִּי-בֹו

כג טז בְּאֶסְפָּךְ: האל"ף בקמץ קטן והפ"א דגושה

יום חמישי של פסח שמות לד א-כו

לד ב וְהָיָה: הה"א הראשונה בשווא נח

לד ה בְּעֶנְךָ: העמדה בב"ת להבליט את צורת המיודע. וְיִקְרָא בְּשֵׁם ה': טעם טפחא בתיבה

בְּשֵׁם והב"ת רפה¹³

לד ט וּלְחַטָּאתָנוּ: הטי"ת קמוצה לשון יחיד (לא בחולם)

לד י כִּי-נֹרָא הָוָא: תיבת נֹרָא במלרע, אין טעם נסוג אחור לנו"ן

לד יא שְׁמֹר-לָךְ: המ"ם בקמץ קטן

לד יב הַשְׁמֹר: במלעיל

לד יג תִּתְּצוֹן תִּשְׁבְּרוֹן תִּכְרֹתוֹן: כולם במלרע

לד יד קָנָא: יש להדגיש את הנ"ן בדגש חזק שלא יישמע מלשון קניין: קָנָה

לד כא בְּחָרִישׁ וּבִקְצִיר: הב"ת הראשונה בסגול ויש לקרוא אותה בהעמדה קלה להדגשת הלשון

¹² עלון זה לא נועד לפסקי הלכה. למעשה יש נדון בין הרבנים המבינים בדקדוק. כל עוד לא המשיך הלאה או לא התרחק מהמקום מסתבר שצריך להחזירו.

¹³ להבדיל מאברהם אבינו בבראשית יב ח: וְיִקְרָא בְּשֵׁם ה'. דהיינו, הקב"ה קרא בשם - ה' (מקיים את דברו: וְקָרָאתִי בְּשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ לעיל לג יט)

המורה על מידע, הבי"ת השנייה בפתח

יום שישי של פסח במדבר ט:

ב וַיַּעֲשׂוּ: וא"ו החיבור בשווא נע. אֶת-הַפֶּסַח: הפ"א קמוצה בטיפחא
ג וּכְכֹל-מִשְׁפָּטָיו: הכ"ף הראשונה בשוא נח וצריך לאמן את הלשון לקוראו נכונה
ח וְאֲשַׁמְנֶה: המ"ם בשווא נע ובמלרע. מֶה-יֵצֵא: היר"ד רפויה ללא דגש
י לְנֶפֶשׁ: הלמ"ד בקמץ. וַעֲשֵׂה פֶסַח: טעם נסוג אחור לע"ן, כן הדבר בהמשך פסוק יד

שביעי של פסח שמות יג:

יג יח: וַיֵּסֶב: במלרע

יג יט וְהַעֲלִיתֶם: העמדה בה"א למנוע הבלעת הע"ן החטופה שלאחריה, וה-עליתם

יד ב וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ: וא"ו שוואית, לשון עתיד. נִכְחָז: הכ"ף בשוא נח¹⁴

יד ד וְאֶכְבְּדָה בְּפִרְעֹה: דגש קל בב"ת נותר במקומו מדין "אותיות צבותות"¹⁵. וַיַּעֲשׂוּ-כֵן: בטעם
סילוק (סוף פסוק) ללא הכנת טיפחא (טרחא) לפניו. על הקורא להתכונן ולהתאמן על אופן
הקריאה הנכונה

יד ו וַיֵּאָסֶר: האל"ף בשוא נח לא בחטף סגול

יד י וַיִּירָאוּ: היר"ד בחירק מלא והשוא בר"ש הוא נע. הקורא בשוא נח מחליף למשמעות ראייה

יד יב מִמֶּתְנֶוּ: המ"ם בשורק¹⁶ ולא בחולם. וכן בהמשך הפרשה טז ג מוֹתָנוּ

יד יד תַּחֲרֹשׁוּן: געיה בת"ו, יש לקרא בהעמדה קלה שם

יד יז וַיָּבֵאוּ: הוא"ו בשווא, וא"ו החיבור ולשון עתיד. בִּרְכָּבוֹ: הבי"ת שלאחר הכ"ף בדגש קל

יד כד וַיָּהֶם: הה"א בקמץ קטן

יד כה וַיִּנְהָגוּ: יר"ד בשווא נח אע"פ שהיא אחרי געיה, נר"ן בפתח ובהעמדה קלה בגלל הגעיה
במקום, יש לקרא: וינ-הגהו

יד כו וַיֵּשְׁבוּ: וא"ו בשווא, וא"ו החיבור ולשון עתיד

שירת הים: יש פסוקים המנוגנים כולם או חלקם במנגינה מיוחדת, גם לפני השירה יש סיומי
פסוקים מעין אלו. ככלל, יש לקרוא במנגינת שירת הים פסוקים או חלקי פסוקים שיש בהם שם
ה¹⁷. להלן רשימת הפסוקים או חלקי פסוקים שאינם עונים על הכלל הזה:

יד כב, יד כט וְהַמִּים לָהֶם חֹמָה מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם: יש לקרוא במנגינת מיוחדת

טו יז תִּבְאֵמוּ וְתִטְעֲמוּ: אין שרים במנגינה מיוחדת את חציו הראשון למרות ששם ה' מוזכר בו,

¹⁴ הבעיה היא למבטאים ח"ת ככ"ף רפויה נוצר כאן "שוא דומות". ואף על פי שהזכרנו כמה פעמים שהוא נח, מכל
מקום רבים מתקשים לקוראו נח. נראה שכאן צריך להתאמץ לקרוא נכונה אם במבטא ח"ת גרונית כדון, אם בקריאת
הכ"ף בשוא נח.

¹⁵ שתי אותיות מאותו מוצא והראשונה מביניהם מנוקדת בשווא, כלל זה מתקיים בפועל רק בב"ת וכ"ף שהן בשווא
של אותיות השימוש ולא בכל הצירופים.

¹⁶ תנועה גדולה, הצורה הדקדוקית של המילה אינה מושפעת מכתוב מקראי חסר או מלא.

¹⁷ ישנו מנהג אחר הרווח בירושלים והוא: לקרא את כל הפסוקים בשירה במנגינה מיוחדת, לא כולל את ויושע אלא
רק מויאמינו בה". וכן את 2 הפסוקים של והמים להם ח(ו)מה.

לעומתו, יש לנגן את חציו השני **מִקְדָּשׁ**

טו יח ה' | **יְמַלֵּךְ לְעֵלָם וָעֶד**: קוראים במנגינה מיוחדת למרות היותו קצר

טו כא **שִׁירוֹ לַה' כִּי-גָאֵה גָאֵה**: שירת הנשים

טו א **יִשְׁיֶר-מִשֶּׁה** בקורן וחומשים נוספים יש געיא ביו"ד של ישיר. אין היא במקום, מקומה - בש"ן. **כִּי-גָאֵה גָאֵה**: הגימל במילה **גָאֵה** דגושה¹⁸. הוא אחד מארבעת החריגים בשירת הים, חריג זה חוזר על עצמו בפס' כא

טו ב **עֲזִי**: העי"ן בקמץ חטוף (קטן). **וְאֶרְמְנָהוּ**: הנז"ן בשווא נח ואחריה ה"א, אין לקרא 'וארמננו'

טו ה **יְכַסִּימוּ**: סמ"ך בשווא נח, יו"ד בשורק, יש לקרא יכס-ימו. **בְּמִצּוֹלָת**: הצד"י בחולם לא בשורק

טו ו **נֶאֱדָרִי**: האל"ף כאן וכן בהמשך פסוק יא **נֶאֱדָר** בשווא נח ולא בחטף סגול

טו ח **נֶעְרְמוּ מַיִם**: הטעם נסוג לנז"ן

טו י **צִלְלֹו**: למ"ד ראשונה בשווא נע ולא בחטף¹⁹

טו יא **מִי כְמִכָּה**: הדגש בכ"ף בתחילת המילה הוא חריג. **עֲשֵׂה פֶלֶא**: הטעם נסוג לעי"ן השי"ן בצירי והפ"א רפויה

טו יג **עַם-זֶו גָאֵלָת**: הגימ"ל דגושה. **בְּעִזָּךְ**: העי"ן בקמץ חטוף הזי"ן דגושה בשווא נע

טו יד **יִרְגָּזוּן**: הטעם בזי"ן מלרע וכן בשאר המילים הנגמרות ב-ון

טו טז **יִדְמֹו כְּאֶבֶן**: הדלי"ת בשווא נע בגלל הדגש²⁰, הכ"ף בראש התיבה השנייה דגושה באופן חריג

טו יז **מִקְדָּשׁ**: הקו"ף דגושה לתפארת הקריאה

טו יט **בְּרַכְבּוֹ**: הב"ת השנייה אף היא דגושה

הפטרת שביעי של פסח²¹ שמואל ב כב:

ב **וּמִפְלִטִי-לִי**: הלמ"ד רפויה ללא דגש, ובשווא נח

ג **אֶחָסֶה-בֹּו**: העמדה קלה באל"ף בגלל הגעיה, הב"ת בדגש חזק מדין דחיק

ו **מְקִשֵּׁי מוֹת**: הטעם נסוג למ"ם

ח **כִּי-תָרֶה לֹו**: טעם נסוג אחור לחי"ת

כב **חֲשֶׁרֶת-מַיִם**: השי"ן בשווא נע²²

¹⁸ במבטא רוב העדות כיום אין הבדל בין גימ"ל דגושה לרפויה.

¹⁹ **צִלְלֹו כְּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים**: לפי חלוקת הטעמים יש כאן שתי יחידות: **צִלְלֹו כְּעוֹפֶרֶת**; **בְּמַיִם אֲדִירִים** ואין לעשות אחרי **בְּמַיִם** הפסק גדול יותר מאשר אחרי **כְּעוֹפֶרֶת**, וכן בקריאת שירת הים כל יום בתפילה.

²⁰ הקורא ידמו בשווא נח ללא דגש מחליף ללשון דמיון במקום לשון דממה.

²¹ השירה הזו נמצאת גם בתהלים יח, ולכן מי שמזמור זה שגור על פיו ייזהר במקומות שבהם השירה כאן שונה מאשר בתהלים.

²² החטף המופיע בחלק מהדפוסים אינו אלא להורות על הנעת השווא ו אינו מורה על קריאת השי"ן בחטף עצמו

טז אַפְקִי יָם: טעם נסוג אחור לפ"א

כ חַפֵּץ בִּי: טעם נסוג אחור לחי"ת

כט יִגְיָה: הה"א במפיק, מלשון נגה²³. חֲשִׁבִי: החי"ת בקמץ קטן והכ"ף בדגש קל

לח וְאַשְׁמִידֶם: הוי"ו בקמץ

לט וְאַכְלֶם וְאַחַצֶם: בשתייהן הוי"ו בקמץ

מא וְאַצְמִיתֶם: הוי"ו בקמץ

מג וְאַשְׁחָקֶם: הוי"ו בשוא

מה יִשְׁמְעוּ לִי: טעם נסוג אחור לשי"ן

מד וְתַפְלִטְנִי: הלמ"ד דגושה, ולכן השוא נע

אחרון של פסח לבני חו"ל דברים טו כא:

טו כא תִּזְבַּחְנוּ: הבי"ת קמוצה

טז א וְעִשִּׂיתָ פֶּסַח: הפ"א בדגש חזק מדין אתי מרחיק

טז ב וְזָבַחְתָּ פֶּסַח: טעם נסוג אחור לבי"ת

טז ה נִתֵּן לָךְ: הטעמה בת"ו, אין טעם נסוג אחור לנו"ן

טז ו לִשְׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: תיבת שָׁם בתביר, אין להסמיכה לתיבה שלפניה בזקף

טז יג בְּאַסְפֹּךְ מִגִּרְנֶךָ: גם האל"ף וגם הגימ"ל בקמץ קטן

טז ט שְׁבַעַת: השי"ן בקמץ והקוראו בשוא משנה משמעות וכן בהמשך הפרשה²⁴. תִּסְפֹּר-לָךְ: הפ"א בקמץ חטוף

טז י יִבְרָכֶךָ: על אף הקושי, הכ"ף הראשונה בשוא נח וכן הוא בהמשך

טז טו בְּכָל תְּבוּאָתְךָ: בכל במהפך ולא במקף ולכן גם בחולם ולא בק"ח

טז טז יֵרָאֶה כָּל-זְכוּרְךָ: בקדמא ואזלא ולא בתלישה (לא קורן אך יש חומשים)

טז יז נִתֵּן-לָךְ: געיה בנו"ן

הפטרות אחרון של פסח בחו"ל ישעיה י לד:

י לד סְבִיבִי: הבית בשוא נח על אף הגעיה לפניה

יא א וַיֵּצֵא חֶטֶר: הטעם בצד"י, אין הוא נסוג ליו"ד. מִגִּזְעֵי יֵשִׁי: הגימ"ל בצירי

יא ב וְנִחָה: מלרע²⁵. רוּחַ חֲכָמָה: יש לתת רווח בין הדבקים שלא תיבלע חי"ת אחת

יא ג וְהִרְיָחוּ: כך יש לקרוא²⁶

²³ אחד מחמשת השורשים שהה"א שורשית ובמפיק והם בראשי תיבות ג"ן כת"ם: ג.ב.ה, נ.ג.ה, כ.מ.ה, ת.מ.ה, מ.ה.מ.ה.

²⁴ ובכל מקום במשמע שְׁבוּעַ – שבעה ימים ולא לשון שבועה.

²⁵ לא בגלל וי"ו ההיפוך, אינו נוהג בנסתר.

²⁶ יש טועים בדרשה בחז"ל, ללא שבדקו את ניקוד המילה במקרא, ועלולים להכניס את טעות הקריאה להפטרות זו.

יא ז **יֹאכָל-תָּבֶן**: המילה **תָּבֶן** אינה משתנה באס"ף (אתנח - סוף פסוק) והת"ו בסגול

יא ט **מְלֵאָה**: הלמ"ד בשוא נע

יא יא **אֶת-שָׁרָר**: הקמץ במילה שאר אינו משתנה לפתח²⁷ וכן בפסוק טז

יא יב **וְנִשְׂא נֶסֶל**: הטעם לא נסוג לנר"ן

יא יד **וְעָפּוּ**: הטעם בפ"א מלרע

יא טו **בַּעֲיָם**: העי"ן בשוא נח, לא בחטף

יא א **יָשָׁב**: השי"ן בחולם

יא ג **מִמַּעֲיָי**: העי"ן בפתח והי"ד בשוא נח

שֶׁמֶן תוֹרֵךְ שֶׁמֶךְ ראב"ע א דקדוק פעם ראשונה: לשון נקבה לשמן, ואם [אע"פ ש]לא ימצא כמודהו. כמו 'בית', שהוא לשון זכר, ובמקום אחד לשון נקבה: "כי שחה אל מות ביתח" (מש' ב, יח); וכן מלת 'שאול' (ראה ה' יג, יד; יש' ה, יד).

ובפירוש ב דקדוק פעם ראשונה: ואל תתמה בעבור היות השם לשון נקבה, כי כן תמצא "כל עמל" (קה' ד, ד) ו'בית' (ראה מש' ב, יח) ו'מקום' (ראה שמואל ב, יז, יב) במקרא: במקום אחד לשון זכרים ובמקום אחד לשון נקבה.

דברי ראב"ע הובאו בספר מבשר עזרא של הרב משולם ראטה ז"ל, אבל נעתקו בשיבוש ובראשי תבות.

א"ע שה"ש א' ג' וקהלת י' ט"ו "כל שמן במקרא ל"ז וזה לבדו ל"ג, כמו כל "כבוד" במקרא ל"ז חוץ מאחד — אל תחד כבודי". ובשה"ש שם "כל עמל ובית ומקום במקום אחד לשון זכר ובמקום אחד לשון נקבה". עי' לעיל.

א יז **רְחִיטְנוּ רְחִיטְנוּ** פירוש א פעם ראשונה דקדוק: מלשון משנה (ראה תענית יא, א; יל"ש יש' תכג): 'רְחִיטְנוּ ביתו של אדם'.

הרב משולם ראטה מציין בספר מבשר עזרא לשון נקוטה בפי ראב"ע בהתכווננו לדברי חז"ל (משנה תלמוד ומדרשים).

שה"ש א' י"ז הפעם הראשונה "רהטנו" — מדברי רבותינו ז"ל". וכן שם ה' ג' הפעם הראשונה "אטנפם בלשון רבנן ז"ל לשון גיאול". ושם ו' י"א אגוז "ידוע בדברי קדמונינו ז"ל". ושם ז' ג' "המזג ידוע בלשון רבנן, כמו מסכה יינה. סוגה כמו בדברי חכמינו סייג". שם ז' ו' בפעם השלישית אסור ברהטים וכו' "כאשר העתיקו קדמונינו וכו'". ושם ז' י"ב הפעם השלישית לכה דודי וכו' "כמו שהעתיקו חז"ל. עי' לשונותיו הגוספים לעיל במשלי כ"ד ל"ג.

בְּרוּתִים: פירוש ב פעם ראשונה דקדוק: - אין לו חבר; ויש אומרים (ראה רס"ג אגרון ע' 198; השרשים: 'ברת') שהוא "ברושים" (מלכים א, ה, כב). ויש אומרים (ראה השרשים: 'רהט'), כי **רְחִיטְנוּ** הוא כמו "ברהטים בשקתות חמים" (בר' ל, לה); אם כן יהיו **ברותים** כמו אבני שיש. פירוש א פעם ראשונה: אין לו דומה. וכל המפרשים אמרו (ראה גם רשב"ם): כמו 'ברושים' (שמואל ב, ג, ה ועוד). רק לא יתחלפו זולתי אותיות אהו"י.

²⁷ כן הדבר במילה דת

על דברי ראב"ע בכמה מקומות שרק אותיות אהו"י מתחלפות, כבר עמדו שאינם עומדים במבחן, וראב"ע עצמו מפרש לפעמים חילוף גם באותיות אחרות.

הרב משולם ראטה ז"ל מציין בספרו מבשר עזרא למקומות שראב"ע מציין "אפרשנו במקומו".

ג י **תוכל רצוף אהבה** יש אומרים (ראה מחברת: 'רצף'; השרשים: 'רצף'): מן "רצפת בהט ושש" (אס' א, ו). ויש אומרים שהוא כמו 'שרוף', מן "ובידו רצפה" (יש' ו, ו); והוא הישר בעיני, כאשר אפרשנו במקומו. **שה"ש ג' י' כאשר אפרשנו במקומו. ר"ל ישעי' ו'; יעוש"ה.** אינני יודע מה כוונת הרב משולם "יעוין שם היטב" לשון ראב"ע שם: גחלת, כמו "עגת רצפים (מלכים א, יט, ו)".

ז ג **המזג** ראב"ע ב פעם ראשונה: ידוע בלשון רבותינו (ראה משנה נידה ב, ז); כמו "מסכה יינה" (מש' ט, ב). ויש אומרים שפירושו לפי עניינו (ראה רס"ג אגרון ע' 289; מחברת: 'זג'), וכן אפרשנו במקומו; ואין לו דומה.

הרב משולם: **שם ז' ג' "וכן אפרשנו במקומו, ר"ל ס' משלי ט', יעוש"ה.** דא עקא, פירוש משלי אינו של ראב"ע! והרב משולם עצמו מזכיר את זה בספר. בפירוש המיוחס לראב"ע: כמו מזגה וכן י"ן מזוג' [משנה נגעים א ב, בבלי עבודה זרה ל א] – י"ן מסוך והוא תערובת המים עמו וזהו תיקונו לשתייה כבישול למזון: הערה: על השימושים השונים בשורש מזג הובא בגליון שיר השירים עב מידידנו יעקב עציון.

ז יד **תאמי צביה:** הרב משולם ראטה מעיר בספרו מבשר עזרא **"א"ע נחמי י"ג כ"ט גאלי הכהנה שם התואר ע"מ תאמי צביה וכו'" ע"ש.** וסותר למ"ש במאונים כ"ה ע"א שהוא זר, ע"ש ברו"ה.

בסוף ספר עזרא (נחמיה יט כח-כט) מספר נחמיה על המאבקים שהיו לו בכמה עניינים. [כח] ומבני יודע בן-אלישיב הכהן הגדול חתן לסנבלט החרגי ואבריקהו מעלי: [כט] זכרה להם אלהי על נאלי הכהנה וברית הפהנה והלויים: בפירוש המיוחס לראב"ע: גאלי הכהונה - שם התואר, על משקל "תאמי צביה" (שה"ש ז, ד), והם כדמות פועלים בענין. רק בגלל האל"ף, שהוא אות הגרון, נקדוהו כן להרחיב מקראו. וטעם נאלי - כטעם 'מותרים'.

ח יב **האלף לך שלמה** הרב משולם ראטה ז"ל מפנה בספרו מבשר עזרא לפירוש ראב"ע המדבר על שוב ממלכת ישראל כולה לבית דוד.

שה"ש ח' י"ב הפעם השלישית האלף לך שלמה "יאמר למשיח שהוא בנו ויקרא שלמה". וכ"כ שם בהקדמה הפעם השלישית, ובהקדמת תהלים ובפי' תהלים ע"ב.

ורד"ק בפי' ובהקדמה.

לשון ראב"ע בהקדמת הפעם השלישית ב: וכל 'שלמה' הוא שלמה המלך, חוץ מ"האלף לך שלמה" - שהוא המשיח; ונקרא 'שלמה' בעבור שהוא בנו, כאשר נקרא 'דוד', שנאמר "ודוד עבדי נשיא להם" (יה' לז, כה). וכן נקראו בני ישראל "יעקב" (מלכים א, יח, לא). רד"ק תהלים עב א: ויש מפרשים זה המזמור (ראה שו"ט עב, ו; ראב"ע) על המלך המשיח, וכן קראו בספר שיר השירים 'שלמה': "האלף לך שלמה".

בהמשך עובר הרב משולם לדיון על משיחת המלכים בשמן המשחה. תחילה הוא מביא את הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (עבודה).

רמב"ם פ"א מהל' כליה"מ כתב, אין מושחין ממנו לדורות אלא כהנים גדולים ומשוח מלחמה ומלכי בית דוד בלבד, אפילו כהן בן כהן מושחין אותו וכו', כמו שמשחו שלמה מפני מחלוקת אדוניהו, ויואש מפני עתליה, ויהואחז מפני יהויקים אחיו, וזה שמשח (אליהו) אלישע לנביא לא בשמן המשחה משחו אלא באפרסמון, ודבר זה מסור ביד החכמים. — ובפ"א מהל' מלכים ז"ל "כשמושחין המלך מושחין אותו בשמן המשחה שנא', ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו, ומאחר שמושחין המלך ה"ז זוכה לו ולזרעו עד עולם שהמלוכה ירושה, שכ"כ למען יאריך ימים וכו', כיון שנמשח דוד "זכה בכתר מלכות וכו'. אין מושחין מלכי ישראל אלא בשמן אפרסמון וכו' אלא זרע דוד". משמע כי שאל נמשח בשה"מ, כדעת התוס' בכריתות. וצל"ע בכס"מ. והנה ראב"ע כתב כי בשלמה מפורש שהיה שמן מאהל מועד, הלא גם ברור נאמר מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו (תהלים פ"ט).

כיון שקוראים ביום השני של חג הפסח על מצוות העומר מצורף כאן מאמר על העומר מאת ד"ר משה רענן, לקוח מ"שבת בשבתו" פסח עה.

וידבר ה' אל-משה לאמר: דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כִּי-תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את-קצירה והבאתם את-עמר ראשית קצירכם אל-הפך: והניף את-העמר לפני ה' לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הפך: ועשיתם ביום הניפכם את-העמר כבש תמים בן-שנתו לעלה לה': ומנחתו שני עשרונים סלת בלולה בשמן אשה לה' ריח ניחח ונסכה יין רביעת הקין: ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד-עצם היום הזה עד הביאכם את-קרבן אליהם חקת עולם לדתיתכם בכל משבתיכם:

מקרא קצר ומדרש מרובה

בפסוק בו פתחנו מצווה אותנו התורה במנחת העומר אך לא פירשה את פרטי המצווה ולכן עלינו לפנות למדרשי חז"ל.

אחד המדרשים מתבסס על הפסוק "ואם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך" (ויקרא כ"ד). בילקוט שמעוני (ויקרא רמז תנה) אנו לומדים:

רבי ישמעאל אומר: ואם תקריב מנחת בכורים, במנחת העומר הכתוב מדבר. מהיכן באה? מן השעורים. או אינו אלא מן החטים? רבי אליעזר אומר: נאמר 'אביב' במצרים ונאמר 'אביב' לדורות, מה אביב האמור במצרים שעורין, אף אביב האמור לדורות שעורין.

בבבלי (מנחות, פד"א) מובאות דרשות נוספות מהן ניתן ללמוד שמנחת העומר היא משעורים דווקא ואילו מנחת "שתי הלחם" המובאת בשבועות היא מחטים. בנוסף לדרשות הפסוקים נראה שהעובדה שמנחת העומר מובאת משעורים קשורה למציאות הביולוגית וההבדל בעונת ההבשלה בין השעורה לחיטה כפי שניתן ללמוד מדבריו של "החינוך" (מצוה שג):

משרשי המצווה, לפי שעיקר מחייתן של בריות היא בתבואות, ועל כן ראוי להקריב מהן קרבן לה' אשר נתנס, טרם ייהנו מהן בריותיו... וביום י"ו בניסן היינו מקריבין בזמן הבית

קרבן העומר מתבואה חדשה מן השעורים, כי היא התבואה המבכרת יותר מן החטים, והיא מתרת כל התבואות.

שדות מוזרמות

על מנת להבטיח שהעומר ושתי הלחם יגדלו כראוי ויבשילו בזמנם גידלו אותם בתנאים אופטימליים: "אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא מבית האילן ואם הביא כשר. כיצד הוא עושה? נרה שנה ראשונה, ובשניה זורעה קודם לפסח שבעים יום והיא עושה סולת מרובה וכו' (מנחות, פ"ח מ"ב). את עיקר דברינו נייחד לאחת ההנחיות המופיעה בברייתא המובאת בגמרא במנחות (פהא):

דתניא, אמר רבי יוסי: אף חיטי כרזיים וכפר אחים אלמלא סמוכות לירושלים היו מביאין מהן, לפי שאין מביאין את העומר אלא מן השדות המוזרמות והמנוגרות לכך, שבהן חמה זורחת ומהן חמה שוקעת...

מהן השדות המוזרמות ומה היתרון בהן?

ברש"י ובתוס' (שם) אנו מוצאים שני פירושים למונח "מוזרמות" שהמכנה המשותף ביניהם הוא שבשדות דרומיות קרינת השמש מרובה וכתוצאה מכך התבואה הגדלה במקומות אלו מובחרת יותר. הפירושים שונים זה מזה בקביעת מיקום השדות. רש"י מפרש: "המוזרמות – שבדרום". תוס': "מוזרמות – פירש בקונטרס בדרומה של ירושלים. ונראה לפרש דמייירי במשופעות לצד דרום שאז חמה זורחת בהן יותר ואין לחוש באיזו רוח של ירושלים".

הסברים אלו, המדגישים את חשיבות השמש לגידול התבואה, סותרים לכאורה את דברי המשנה בביכורים (פ"א מ"ג) שמהם משתמע שעדיף לגדל תבואה באזורים בעלי טמפרטורות נמוכות. אמנם רש"י אינו מגדיר במדויק את דרומה של ירושלים אך ניתן להניח שהכוונה למקום קרוב כדברי המשנה במנחות (פ"י מ"ב): "מצות העומר לבוא מן הקרוב, לא ביכר הקרוב לירושלים מביאים אותו מכל מקום...". לאור עובדה זאת דברי רש"י נראים תמוהים שהרי הפרשי המרחק בין השדות אינם גדולים דיים בכדי להשפיע באופן מהותי על משך הזמן שהן חשופות לקרינת שמש. לעומת זאת לכיוון המדרון עליו משתרעת השדה, כפירוש התוס', יש השפעה רבה.

מפנה צפוני – דרומי

כאשר אנו מסיירים בנחלים וואדיות שכיוון זרימתם ממזרח למערב ניתן להבחין בקלות בהבדלים בולטים בכסות הצומח המתפתחת על שני המדרונות. המדרון הדרומי (פונה צפונה) בעל כסות צמחים צפופה יותר מאשר המדרון הצפוני (פונה דרומה) (ראו בתמונה). ההסבר לתופעה הוא קרינת שמש חזקה יותר המכה על המפנה הדרומי וגורמת לאיבוד מים רב יותר מפני השטח. ברוב בתי הגידול בישראל הגורם הנמצא בחסר הוא המים ומכאן נובעת תופעת ההבדל בין המפנים. העובדה שבישראל המים הם הגורם המגביל גורמת לכך שבמשטר מים משופר, ואפילו במעט, כמו במפנה צפוני כסות הצומח צפופה יותר באופן משמעותי. לאור תופעה זו קיים קושי רב להבין את הצורך בשדות "מוזרמות" שהרי התנאים בהן יובשניים יותר.

התשובה לחידה נעוצה בכך שאמנם בדרך כלל הגורם המגביל להתפתחות הצמחים בארץ הוא זמינות המים אך בגידול שעורה וחיטה שהן תבואות חורף הגורם המגביל הוא אור. בשנים גשומות ההשפעה של קרינת השמש על קצב התייבשות הקרקע זניח אך חשיבותה

קריטית כמקור אור לביצוע תהליך הפוטוסינתזה (הטמעה). באופן זה נוכל להבין מדוע העדיפו אבותינו לגדל את החיטה למנחות על פני המזרונות הדרומיים.

מפנה צפוני (מכוסה בצמחיה)
לעומת מפנה דרומי – ליד מצפה יריחו

לתגובות ורישום לקבלת מאמרי צמחים ובעלי חיים על פי סדר הדף
היומי: raananmoshe1@gmail.com

היבטים לשוניים בפרשת שמיני²⁸ עה

דקדוקי קריאה והדרכה לקורא בפרשת שמיני ובהפטרה ובראשון של תזריע

ט ד נִרְאָה: האל"ף בקמץ
ט ו וִירָא: הוא"ו בשווא נע ולא בפתח
ט טו וַיִּחַטְּאוּ: הטי"ת בשווא נע בגלל הדגש. אין לקרוא וַיִּחַטְּאוּ ²⁹
ט כ וְהַמִּכְסָה: המ"ם בשווא נע
ט כד וַתֵּצֵא אֵשׁ: טעם נסוג אחור לתי"ו וכן הוא בהמשך בפרק י ב וַתֵּאכֶל הטעם בתי"ו מלעיל, כן הוא בהמשך בפרק י ב
י א וַיִּקְרִיבוּ: עפ"י רוב, מוטעם בגרש ³⁰ . לֹא צֹוּה אַתֶּם: הלמ"ד במרכא כפולה
י ד קָרְבוֹ: שני טעמים באותה תיבה, יש לקרוא קודם את הגרשיים ולאחר מכן את התלישא ³¹
י ו רָאִשֵׁיכֶם: הר"ש בקמץ גדול. אֶל-תִּפְרְעוּ: במונח לגרמיה ³² . אֲשֶׁר שָׂרָף ה': כך היא ההטעמה ולא כקורן ואחרים אשר הטעימו מרכא-טפחא

²⁸ בחור"ל פרשת שמיני אינה בשבת אסרו-חג של פסח אלא בשבת שאחריו.

²⁹ או וַיִּחַטְּאוּ במבטא ה"ישראל" שאינו מבחין בין אל"ף לה"א...

³⁰ בתורה קדומה מוטעם בקדמא.

³¹ מקומה של תלישא גדולה הוא תמיד על האות הראשונה של המילה, לכן לא הייתה אפשרות אחרת לסמן את הטעמים.

³² יש מסתפקים במונח יחיד ואחריו פסק ואחריו רביע, אם הוא פסק שאחרי טעם מחבר או לגרמיה, שאז הוא מפסיק, כמו בפרשת נשא: שְׁנִיָּהֶם | מְלֵאִים. בתכנת הכתר הוצאת בר-אילן החליטו שהוא פסק (אפשר להבחין אם הפסק קרוב למילת המונח או רחוק ממנה). ראה עוד בספר טעמי המקרא של ר"מ ברויאר ז"ל. לפי הרב ברויאר

י י וְלֹהֶבְדִּיל: הַלֹּמֶד בְּשׁוּוֹא נֶע, בִּכִּי לְנִינְגֵרֵד הַלֹּמֶד הָרֵאשׁוֹנָה בְּחֹטֵף פֶּתַח לְהוֹרוֹת עַל הַנֶּעֱת הַשְּׁוּוֹא וְלֹא עַל קְרִיאת הַחֹטֵף עֲצֻמוֹ³³

י יִג חֻקָּךְ וְחֻק־בְּנִיךְ: הַחִי"ת בְּשֵׁנִי הַמִּקְרִים בְּקֻמָּץ קֶטֶן, כֵּן הַדָּבָר בְּפִסּוּק הַבֵּא. כִּי-
כֵן צִוִּיתִי: הַצִּד"י בְּקֻבּוּץ, בְּפִסּוּק יח הַצִּד"י בַּחִירָק

י יִט וְאַכְלָתִי: בְּמַלְעִיל. הִיִּטֵּב בְּעֵינֵי ה': הֵה"א בִּפְתַח וְהִיר"ד דְּגוּשָׁה³⁴

יֵא ז וְשִׁסַּע שְׁסַע: תִּיבָה רֵאשׁוֹנָה בְּמַלְרַע, אֵין טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר. וְהוּא גִּרָה לֹא-יִגֵּר: טַעַם טַפְחָא
בְּתִיבַת וְהוּא

יֵא ט בִּימִים: הִיר"ד בְּקֻמָּץ וּדְגֵשׁ חֲזַק בְּמ"ם הָרֵאשׁוֹנָה, רִבִּים שֶׁל 'ם' לְהַבְדִּיל מִרְבִּים שֶׁל 'וֹם', כֵּן
הַדָּבָר בְּפִסּוּק י

יֵא יִג הָעֲזִינָה: הַעִי"ן בְּקֻמָּץ קֶטֶן

יֵא יח וְאַת-הָרָחֶם: בְּמַלְרַע

יֵא כב וְאַת-הַסְלָעִם: הַסֵּמ"ך בְּקֻמָּץ קֶטֶן

יֵא לב וְכָל אֲשֶׁר-יִפֹּל-עָלָיו: כֵּךְ הִיא הַהֲטַעְמָה וְלֹא כְּקוֹרֵן אֲשֶׁר הַטַּעִים מוֹנַח בְּתִיבַת יִפֹּל

יֵא לה יִתָּץ: קֻמָּץ בְּטִיפְחָא

יֵא לו מַעֲיָן: הַעִי"ן בְּשׁוּוֹא נַח

יֵא מִג תִּטְמָאוֹ: הַתִּי"ו בַּחִירָק וְלֹא בְּשׁוּוֹא, מִשְׁקַל סְבִיל (הַתַּפְעֵל)

הַפְּטָרָה פֶּרֶשֶׁת שְׁמִינִי שְׁמוּאֵל ב ו:

ה וּבְמִנְעֻנְעִים: הַנּוּ"ן הַשְּׁנִיָּה בְּשׁוּוֹא נַח. וּבְצִלְצָלִים: הַבִּי"ת בְּשׁוּא נַח הַצִּד"י הַשְּׁנִיָּה בְּשׁוּא נַע³⁵

ו וַיֵּאחָז: בְּמַלְעִיל

יֵא וַיִּבְרַךְ: בְּמַלְעִיל, וְכֵן הוּא כָל 'וִיבְרַךְ' שֶׁבְּמִקְרָא

כב וְנִקְלָתִי: מַלְעִיל

ח לְדוֹד: כֵּן צָרִיךְ לְהִיּוֹת, עִם לֹמֶד, בַּחֲלֻק מִהַחֻמְשִׁים אֵין לֹמֶד

יֵא וְהִנֵּחָתִי: מַלְעִיל

טז וְנֶאֱמָן: הָאֵל"ף בְּשׁוּא נַח לֹא בַּחֹטֵף

רֵאשׁוֹן שֶׁל תּוֹרִיעַ:

ישנם עוד שני מקומות נוספים בתורה בהם ישנו פסק לאחר המונח, וזה האחרון נחשב למונח לגרמיה למרות שאין רביע לאחריו: בספר בראשית בפרשת תולדת 'את מחלת' וביקרא בפרשת אמר 'אשר יוצק על ראשו'.
³³ לגבי קריאת השוא כבר צוין כמה פעמים שמי שרגיל לקרוא שוא נע כסגול (המנהג הרגיל), אין טעם שישנה לחטף פתח בלא-גרוניות.
³⁴ כמשפט ה"א הידיעה, אך לא כל המפרשים פירשו כך את ה"א. הפועל עם ה"א הידיעה צריך לבוא בזמן הווה (בינוני) ואין כן הדבר. ולכן קשה כאן ההכרעה האם מדובר בה"א הידיעה או ה"א השאלה.
³⁵ היא מנוקדת בחטף סגול, כנראה בהשפעת הסגול בצד"י הראשונה. במבטא הרגיל שלנו אין למעשה הבדל בין חטף סגול לשוא נע.

יב ב וְיִלְדָּה: אי הקפדה על השווא נע בלמ"ד משבשת את המשמעות. וְטַמְאָה: המ"ם בשוא נע, והאל"ף צריכה להשמע. לא לקרוא וְטַמָּה. וכן בפסוק ה

יב ד בְּדַמֵּי טְהֵרָה: אין מפיק בה"א. יְמֵי טְהֵרָה: הה"א מופקת

יב ה עַל-דַּמֵּי טְהֵרָה: אין מפיק בה"א

יב ו וּבְמִלָּאת: הלמ"ד בחולם והאל"ף אינה מונעת. יְמֵי טְהֵרָה: הה"א מופקת

יג ג הוּא: יש לשים לב בכל הפרשה מתי מנוקד הוא ומתי מנוקד הוּא

יג ד וּשְׁעָרָה: אין מפיק בה"א

יג ה לֹא-פְשָׁה: שי"ן שמאלית

ט ב קח-לָךְ הרב משולם ראטה בספרו מבשר עזרא מפנה לדברי ראב"ע בפירושו הארוך לבראשית ו יד על המקרא וְאַתָּה קַח לָךְ: חכמינו ידרשו במלת לָךְ: פעם - 'משלך' (ע"ז מד, א), כמו 'עשה לך שרף' (במ' כא, ח); ופעם - 'שיהיה שלך' (שמ"ר מו, ב), כמו 'פסל לך' (שמ' לד, א). וזה - כדמות זכר לקבלתם, כי הגה 'ואתה קח לך בשמים ראש' (שמ' ל, כג)! רק דרך תקון הלשון הוא, כמו עשה לך תיבת עצי גופר, ו'לך לך' (בר' יב, א); 'וקוס ברח לך' (בר' כז, מג).

ש"א צד 47 "חכמינו ידרשו במלת "לך" פעם משלך וכו', וזה כדמות זכר לקבלתם

וכו' ועי' א"ע תהלים ב' י"ג ואויבנו ילעגו למו "דרך כינוי". בהמשך ראב"ע: וזה העגל - לכפר על אהרן. וכבר פירשתי זאת המלה (שם בפירוש א, הקצר).

לשון ראב"ע קצר בשמות לב בהקדמה למעשה העגל: ואחר שעשה אהרן עבודה זרה, איך כהן לשם?! ודבר "קח לך עגל בן בקר לחטאת" (וי' ט, ב) - דרש הוא (ראה רש"י שם).

הרב משולם ראטה ז"ל במבשר עזרא מציין לדברי ראב"ע כאן, הוא מציין לפירוש הארוך בפרשת כי-תשא, אבל לא לפירוש הקצר (שאינו על פס' יח שם).

ויקרא ט' ג' "וזה העגל לכפר על אהרן, וכבר פירשתי זאת המלה". רומז למ"ש בפיה"א בפ' תשא ל"א י"ח "ואל תשים לבך אל דבר קח לך עגל ב"ב לחטאת, כי אינו ע"ד העגל" וכו', יעוי"ש, ובפיה"ק שם לא נזכר מזה כלום.

ט כב וַיֵּשֶׂא אֶהֱרֹן אֶת-יָדָיו אֶל-הָעַם מעיר הרב משולם ראטה במבשר עזרא

א"ע פ' שמיני בפסוק וישא אהרן את ידיו אל העם, בקצת נוסחאות הדפוס הגירסא "אל פי רא"ע נכחם, וקדמונינו העתיקו מכאן צורת נשיאות כפים". ומי לא יראה כי תלמיד אחד כתב כי מלת אל שבקרא פירשה רא"ע (ר"ת רבינו אבן עזרא, או צ"ל ראב"ע) נכחם. —

בפירוש ראב"ע מוסד הרב קוק, ובמקראות גדולות "תורת חיים" מעיר על זה שהמילים "פי" רא"ע" אינן בכמה דפוסים, גם במפעל הכתר של בר-אילן אינו גורסם.

י יט הַיִּטָּב בְּעֵינֵי ה': הדגש ביו"ד המראה לכאורה על ה"א הידיעה נדון כאן בעבר. הרב משולם ראטה בעל קול מבשר מציין בספרו מבשר עזרא לדיונים על זה בכתבי ראב"ע.

ע"י ס' צחות י"ח א' "ע"כ אמרו מכחישי תורתנו שהוא על כה, כי טעמו בה"א הדעת כמו "היימב בעיני ה'" וכו' ע"ש. ועי' מאזנים ? ובשפה ברורה מה"א ודעת — — — שהיא ה"א הדעת" ובפירושו לפ' שמיני, שם קראם בשם קצת מדקדקים, ולא דחה דבריהם, (ועי' זבחים ק"א). ומוזה נראה שבפ"י לפ' שמיני שלטה יד תלמיד.

יא ח **וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ** כיון שנבלות בהמות טהורות וטמאות³⁶ מותרות בהנאה, לא מסתבר שהתורה אסרה לנגוע בהן. וכל זה גם בלי הקל-וחומר המובא ברש"י, עיין גם רשב"ם. אבל ראב"ע מפרש את המקרא כפשוטו. והכתוב לא הזכיר הנגע שיטמא עד הערב, רק מדברי הקבלה ידענו זה. והנה הנגע בזדון יש עליו מלקות, כי הוא עבר על 'לא תעשה'. מה שכתב ראב"ע שהתורה לא פירשה את טומאת נבלתם, לכאורה נסתר מפסוקים כד-כח שם מפורשת טומאת נבלה לכל בהמה וחיה אסורים באכילה. ודוחק עצום לדרוש שגמל שפן ארנבת וחזיר אינם בכלל הזה.

ומעיר על זה הרב משולם ראטה ז"ל בספר מבשר עזרא
ביסוד מורא דף י"ט חזר בו מפידושו על התורה פסוק **וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ** -
לשון ראב"ע ביסוד מורא

ובעבור שיש סימן אחד כשר לחזיר, ולשפן, ולארנבת, ולגמל, הוצרך לומר, **וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ** (ויקרא י"ז), והטעם כי אתם קדושים אל חגעו בכל נבלה שהיא חטמא אחכם, וככה בדג ואת נבלתם תשקצו (סע), והנה הזכירם בשאר הנבלות (ט) ואין על הנגע כרת ולא מלקות:

פֶּן לַחֲכָם וְיַחֲכֶם-עוֹד

אני מבקש מאוד ממי שיש לו הערות שלא ימנע מלשולחן אלי
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע
שם): www.ladaat.net/gilionot.php

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום העלאת מאמרים
<https://mail.google.com/mail/ca/u/0/#search/dvir/14a6bf5feb771ff>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)

³⁶ אמנם יש הבדל בין טהורות וטמאות לגבי שחטות. טהורה שנשחטה כדין ונמצאה טרפה – בשרה טהור. בבהמה טמאה שחיטה לא תוציא מכלל נבלה, ולא משנה איך מתה תמיד היא אב-הטומאה.

לקבלת דוא"ל בעושרים לשוניים
כתובת: maanelashon@gmail.com
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺

למביני האנגלית: באתר שמע ישראל בקישור:
www.shemayisrael.co.il/parsha/klarberg/index.htm

יש מאמרים דקדוקיים מהרב משולם קלרברג נר"ו מקרית ספר על פרשיות התורה.

עוד אתר למביני האנגלית:
<http://balashon.blogspot.com/index.html>
ועוד אתר (אפשר להעיר שם בעברית):
dikhdukian.blogspot.com

באתר לעניני סת"ם של אליהוא שנון יש הערות לשוניות על סדר התורה:
elihi.il.org.saad.www/

מענין לענין, הודעה מאליהוא מהאתר לעניני הסת"ם:
שלום

פתחנו פורום שאולי יעניין אתכם:
ישירות לפורום טעמי המקרא ודקדוקי קריאה
f28cf419f025919c7eb0f5fd0ee=sid&10=f?php.viewforum/3phpBB/com.hagigim.www/39069

המטרה – דיון על טעמי המקרא ועל הקריאה הנכונה בתנ"ך בכלל. תעבירו נא למי שאתם חושבים רוצה להשתתף.
אנחנו מעוניינים לנהל דיון ברמה גבוהה אם אפשר. אבל גם שאלות 'פשוטות' מתקבלות בשמחה.
בברכת התורה
אליהוא
גם אני מצטרף לקריאתו להשתתף בפורום ההוא, ואם ימצאו שם דיונים מתאימים הם בלי נדר ישולבו בהיבטים.
הפורום נעשה מעניין יותר מיום ליום, ואנו פונים הן לידענים והן לקולטי הידיעות להיפגש שם.

אנו ממשיכים להתפלל לשלום אחינו בית ישראל בכל מקום.
יתן ה' את אויבינו ניגפים לפנינו, בשבעה דרכים ינוסו לפנינו. ונזכה לקיום וְיִגְרַשׁ מִפְּנֵיךָ אוֹיֵב וְיֵאמֶר הַשֵּׁמֶד!

אנו ממשיכים להתפלל לרפואת כל חולי ישראל. שמות ישמרו כאן רק במשך חמישה שבועות אם לא תהיה בקשה להארכה. להוציא מכל ספק לא נדרש כל תשלום.

לזיווג הגון: משה בן מלכה; דב בן בתיה ציפורה; שלמה בן מלכה פרל.
זרע של קיימא: דבורה בת יהודית, גיטל בלומה בת מירל.

ולרפואה שלמה: ישראל בן ירמיה; חזקיהו נחמן בן טויבא; חיים מרדכי בן נטע; צפורה בת גילה, גילה בת פרנסיס; מיכאל יצחק בן רות אביגיל; מאיר ירחמיאל בן דבורה סימונה. יצחק
--

איזיק בן טריינא רבקה; אהרון יהודה לייב בן גיטל פייגא; יצחק טוביה בן ריקל. חיים בן מרים, חיים שאול בן צביה; חיים יוסף בן בוניא; שמואל רפאל בן רינה רנטה; רפאל אליהו בן נעמי; אליהו חיים בן אורלי; יואב בן שרה. רפאל מרדכי בונים בן שולמית; רפאל בן חנה מרים; משה שלמה בן לאה נחמה; חיים יוסף בן אסתר. טרייני בת צפורה; חיים ישראל מאיר בן נחמה דינה. שמריהו יוסף ניסים בן בתיה. לאה אהובה בת שולמית; דויד בן רעות, שלום אהרון בן נאווה; חנה בת חוה; חיים ישראל מאיר בן נחמה דינה; איתן בן שרה; חיים יחיאל בן מלכה; מלכה בת בלומה; מלכה בת יהודית; ינון דוד בן טובה גיטל; זוהר בן רחל; גלית בת רחל, צמנואל משה בן יהודית, יהודה דוב בן ציפורה, נועם יעקב בן אורטל, תמר בת שרה, יוסף בן רחל, דב מאיר בן חיה, ישראל בן אסתר, עדין בן רבקה לאה. בנימין בן רות. בניהו בן חנה מלכה. ענבר חיה בת חגית חנה. משה בן ריזל; יוחנן בן טושנא

אנו ממשיכים להתפלל לשלום השבויים:

שבויים: יהונתן בן מלכה פולרד; שלום מרדכי בן רבקה, מרדכי יצחק בן פיגא יהודית, העצורים המנהליים (כולל מורחקים) ועצורי השב"כ (הכוונה לעצורים יהודים פוליטיים ולא לבטחוניים).

וגם הבנות היהודיות שנפתו ללכת אחרי ערבים ונלכדו ברשתם.

יהי רצון שנזכה לראות עין בעין את ישועת ה'.

תפילה לשלום אחינו הנעדרים והשבויים

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, משה, אהרון, דוד ושלמה,

הוא יברך ישמור וינצור את השבויים

אחינו האסיר **יהונתן בן מלכה**,

ועצורי השב"כ והעצירים המנהליים

ובנות ישראל הלכודות אצל גויי הארצות

ויפדם משביים ויחזירם לשלום בקרוב,

בעבור שכל הקהל הקדוש הזה מתפלל בעבורם.

בשכר זה הקדוש ברוך הוא ירבה כוחם וימעט צערם,

וישלח להם רפואת הנפש ורפואת הגוף,

ויחזירם לחיק משפחתם בקרוב,

השתא בעגלא ובזמן קריב, ונאמר אמן.

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-אַהֲלֵ מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיִּבְרְכוּ אֶת-הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד-ה' אֶל-כָּל-הָעָם:
וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֶת-הָעֹלָה וְאֶת-הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כָּל-הָעָם וַיִּרְאוּ
וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם:

כִּי אָנֹכִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵהָיִת לָכֶם לֵאלֹהִים וְהָיִיתֶם קְדָשִׁים כִּי קָדוֹשׁ
אָנֹכִי:

וְשִׁמְתִּי מָקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל וְנִטְעַתִּיו וְשָׁכַן תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגָּז עוֹד וְלֹא-יִסִּיפוּ בְנֵי-עוֹלָה
לְעַנּוֹתוֹ כְּאֲשֶׁר בְּרֹאשׁוֹנָה:

וְנֶאֱמַן בֵּיתֶךָ וּמִמְלַכְתֶּךָ עַד-עוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּסֵּאֲךָ יִהְיֶה נָכוֹן עַד-עוֹלָם:

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמֹה: יִשְׁכְּנִי מְנַשִּׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי-טוֹבִים הָדִיד מִגִּין: לְרִיחַ שְׁמִנִּיָּה
טוֹבִים שֶׁמֶן תוֹרֵק שֶׁמֶן עַל-כֵּן עֲלָמוֹת אַהֲבֶיךָ: מְשַׁכְנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה הִבִּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ
חֲדָרָיו נִגְלֶה וְנִשְׁמַחָה בְּךָ נִזְכֶּירָה דָּדֶיךָ מִיָּוֶן מִיִּשְׂרָאֵל אַהֲבֶיךָ:

אֲנִי חִבֵּצְלֵת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשְׁנֵת הָעֵמְקִים: כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּתִּים כֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת: כְּתַפּוּחַ
 בַּעֲצֵי תֵּעֵר כֵּן דּוּדֵי בֵּין הַבָּנִים בְּצִלּוֹ חֲמֻדָּתִי וְיִשְׁכָּתִי וּפְרִיּוֹ מְתוּק לַחֲקִי: הִבִּיאֲנִי אֶל-
 בֵּית הַיֵּין וְדִגְלוֹ עָלַי אֲהַבָּה: סִמְכוּנִי בְּאִשִּׁשׁוֹת רַפְדּוֹנִי פִּתְפוּתִים כִּי-חֹלֶת אֲהַבָּה אָנִי:
 שָׁמְאָלוּ תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיִּמְיְנוּ תַּחֲבִקְנִי: הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בָּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אוֹ בְּאִילֹת
 הַשָּׂדֶה אִם-תַּעֲיִרוּ וְאִם-תַּעֲזֹרְרוּ אֶת-הָאֲהַבָּה עַד שֶׁתִּחַפֵּץ: ס קוֹל דּוּדֵי הַנֶּה-זֶה בָּא מְדַלֵּג
 עַל-הַתָּרִים מְקַפֵּץ עַל-הַנְּבָעוֹת: דּוּמָה דּוּדֵי לֶצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאֵילִים הִנֵּה-זֶה עוֹמֵד אַחֲרַי
 כְּתִלְנוּ מִשְׁגִּיחַ מִן-הַחֲלָנוֹת מִצִּיץ מִן-הַחֲרָקִים: